

A holtfa erdészeti és természetvédelmi szerepe szakmai fórum

A WWF Magyarország bemutatta a „Holtfa az élő erdőkért” című új kiadványát, melyből idézünk:

„Az európai erdőkben a biológiai sokféleség csökken. Ebben meghatározó szerepet játszik, hogy a gazdasági rendeltetésű erdőkben nagyon kevés a holtfa, és a védett területeket sem megfelelően kezelik. Szerencsére Európában megmaradt néhány őserdő, amelyek közvetlen módon bizonyítják a holtfa és a biológiai sokféleség közötti szoros összefüggést.

Az erdők természetességének megítéléséhez nem elég megállapítani, hogy milyen fajok alkotják. A kérdés összefügg a koronaszint vertikális és horizontális mintázatával, a természetes biológiai folyamatok meglétével, az erdő természetes bolygatásokhoz kapcsolódó regenerációs képességével és az erdőállományok táji felaprózódottságával (fragmentációjával). Éppen azért, mert a természetesség ilyen bonyolult fogalom, mérésére gyakran azokat az indikátor fajokat, mikroélelőhelyeket és erdőszerkezeti elemeket használják, amelyek a természetes erdőkre jellemzőek. Ezek közül az egyik: a holtfa.

A holtfa mennyiségi és minőségi jellemzői szoros összefüggést mutatnak az erdők természetességi állapotával, ezért alkalmas indikátor az európai erdők minősítésére. A kutatók és a kormányzati szervek folyamatosan kutatják, hogy mennyi holtfa van a referenciának tekinthető, gazdálkodástól régóta mentes erdőkben, és ehhez képest mennyi holtfa található a gazdasági erdőkben.

A holtfa mennyisége függ a termőhelyi viszonyoktól, az állományalkotó fajfajok faanyagának lebomlási sebességétől, a természetes bolygatások tér- és időbeli léptékétől, az erdő történetétől és az emberi beavatkozásoktól. A holtfa típusok arányát, valamint a fák lebomlási idejét befolyásolja, hogy mi okozza a fák elhalását (villámcsapás, viharkár, szárazság, betegség stb.). Egyes bolygatási események (pl. kiszáradás) inkább álló, mások (pl. viharkár) inkább fekvő holtfát eredményeznek. A holtfa „optimális” mennyiségének megítélését nagyon nehezíti, hogy mennyiségi és minőségi sajátosságai a referenciának tekinthető természetes erdőkben is óriási változatosságot mutatnak. A gazdasági erdőkben a gazdálkodási mód alapvetően meghatározza a holtfa mennyiségét.

Néhány európai referencia őserdő

Finnország: Alacsony fahozam mellett a holtfa mennyisége is csekély. A lappföldi őserdőkben az átlagos holtfa mennyiség az erdei fenyvesekben 19 m³/ha, a lucfenyő uralta, lágyszárúakban gazdag erdőkben 60 m³/ha körül van.

Lengyelország: A Bialowieza erdő – Európa egyik legtermészetesebb erdeje – a lengyel–fehérorosz határon fekszik, az 1300-as évek óta védett vadászrezervátum. A lengyel oldalon az erdő 17%-a (10 500 ha) nemzeti park, ennek fele 80 éve fokozottan védett (nincs fakitermelés). A rezervátumban a holtfa a föld feletti biomasszájának kb. negyedét teszi ki, 87 és 160 m³/ha között változik.

Szlovákia: A Poloniny Nemzeti Park-

ban lévő Havesova 171 hektáros erdőrezervátum, a főfafaj a bükk. Az átlagos holtfa-térfogat 121 m³/ha.

Magyarország: Három természetes referenciának tekinthető bükkös rezervátumban az átlagos holtfa-mennyiségek a következők: Bükk (őserdő) – 175 m³/ha, Mátra (Kékes Észak) – 106 m³/ha, Aggteleki-karszt (Alsó-hegy) – 40 m³/ha.

Románia: Négy természetes erdőrezervátumot mértek fel (Sercaia Brassó megyében, a Gemelele a Retyezátban, a Néra forrásvidéke a Szörényi-érchegységben, a launa Craiova Krassó-Szörény megyében), a holtfa mennyisége 49 és 128 m³/ha között változott. A Néra-forrás 5028 hektáros erdőrezervátuma 1975 óta védett. Ez Európa egyik legnagyobb bükk őserdeje, ökológiailag kifejezetten stabil. A holtfa mennyisége 78–121 m³/ha.

Franciaország: A Fontainebleau 136

Ország	Holtfa térfogat (m ³ /ha)	Az adatok jellege
Ausztria	0,6	35 cm átmérő feletti fatermesztési célú erdők (az összes erdők 88%-a)
Belgium	9,1	regionális átlag (Vallónia)
Franciaország	2,2	országos átlag
	6,7	maximális érték egy erdőrésztletben (Savoie)
Finnország	2–10	fatermesztési célú erdők átlaga
Luxemburg	11,6	országos átlag
Magyarország	3–30	mátrai hegyvidéki gazdasági bükkösök
Németország	1–3	egy szövetségi állam (Bajorország átlagértéke)
Svájc	12	országos átlag
Svédország	6,1	országos átlag
	12,8	regionális maximum (Észak)

hektáros erdőrezervátum, amelyet utoljára 1372-ben vágták tarra, 1853 óta minden fakitermeléstől védik. Legfontosabb fafajái: bükk, tölgy, gyertyán és hárs. A holtfa térfogata hektáronként 142 és 256 m³ között változik, a magasabb értékek egy nagy vihar következményei.

Földközi-tenger vidéke: Ezen a vidéken általában nem becsülik meg a famagtuzsálemeket. Referencia-erdőkről tudunk Olaszországban (Toszkána), Görögországban (Rodope-hegység), Horvátországban (Velebit-hegység). A művelés alatt álló erdők öreg fáinak is megvan a jelentőségük. Olaszország, Spanyolország, Marokkó és Tunézia paratölgy erdőiben és szelídgesztenye állományokban, de még a gyümölcsösökben is sok olyan öreg fát találunk, amelyek a mediterrán madár-, bogár- és denevérfajok megőrzésében fontos szerepet játszanak.

Átlagos holtfa-térfogat néhány európai ország erdeiben

Bár a mintavételi eljárások különbsége miatt a számadatokat nehéz összehasonlítani, az országos erdőleltárokból származó adatok kirívóan különböznek az őserdő jellegű erdőkben mért holtfa-térfogattól (I. táblázat).

Előadások:

– Adalékok az erdei holtfa természet- és erdővédelmi jelentőségéhez. *Dr. Csóka György* osztályvezető, Erdészeti Tudományos Intézet

– Szűbogarok és a holtfa – avagy vágni vagy nem vágni – a hazai fenyesekben. *Dr. Lakatos Ferenc* egyetemi tanár, Erdő- és Faanyagvédelmi Intézet, Nyugat-Magyarországi Egyetem

– A holtfa eddigi és jövőbeli szerepe és kezelése az erdőgazdálkodási gyakorlatban a Pilisi Parkerdőnél. *Pilisi Parkerdő Rt.*

– A holtfa fontossága és megőrzésének gyakorlata a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működési területén. *Kézdy Pál* osztályvezető, Duna-Ipoly Nemzeti Park

– A holtfa és a gombák. *Dr. Siller Irén* egyetemi adjunktus, Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar, Növényzeti Tanszék

– A holtfa biológiai szerepe. Mennyi holtfa van és mennyinek kéne lenni erdeinkben? *Ódor Péter* posztdoktori ösztöndíjas, ELTE Növényrendszertani és Ökológiai Tanszék

Rendezők:

A WWF Magyarország és a Pilisi Parkerdő Részvénytársaság.

Fotó: **Pápai G.**

Aki megújította a kőrösi erdőséget, Simonfy Ákos

Felavatták a református temetőben Simonfy Ákos rubindiplomás erdőmérnök síremlékét, aki két ízben, 1896–1900-ig és 1921–1946-ig volt Nagykovács város és az erdőbirtokosság főmérnöke. Ő végezte el – akkor újszerűnek számító módszerével – a rábizott futóhomokos területek fásítását Nagykovácsról Pótharasztra. Simonfy Ákos Erdélyben, a Háromszék megyei Baróton született 1867-ben. Édesapja Bem tábornok katonarósa volt. Följegyezték róla, hogy ő látta utoljára Petőfi Sándort, amint villogó karddal a szászok által vezetett ellenség közé rohant. Simonfy Ákos a Selmechányai Főiskola erdőmérnöki karán szerzett diplomát. Végzése után a nagybányai állami erdőigazgatóság mérnöki osztályára került, és bár a millenniumi kiállításra készített erdészeti építkezésekre vonatkozó miniatűr modelljeit miniszteri dicsérrel és kiállítási emlékéremmel jutalmazták, előmenetelével mégsem volt elégedett, és 1896-ban beadta pályázatát a megüresedett nagykovácsi erdészeti főmérnöki állásra. A nagybányai erdőigazgató kitűnő ajánlásának köszönhetően 19 pályázó közül az ő jelentkezését fogadták el. Akkor a nagykovácsi erdőbirtokon kívül a város tulajdonát képezte a várostól 40 kilométerre lévő Pótharasztra is, és a területek erdőinek kezelése egyáltalán nem szakszerű módon történt. A fiatal erdőmérnök azonnal megkezdte – újszerű módon – a földfordítással való akáctelepítést. Az új telepítési módról az Erdészeti Lapok szakfolyóirat többször is megemlékezett. Munkásságát a Földművelésügyi Minisztérium hamarosan elismerte és jutalomban részesítette. Ennek ellenére 1900 novemberében elvállalta a szülőföldjéhez hasonló klímájú Dalmát tengerparthoz közeli Modrus-Fiume vármegyében lévő sötétvölgyi erdőgazdaság vezető erdőmérnöki állását, mert úgy érezte, hogy nem tudja megszokni az alföldet. Új munkahelyén vezetésével 24 ezer hold nagy értékű fenyes felhasználásához és újraerdősítéséhez kezdtek. Fenyő árbofcát szállítottak Törökországba, Egyiptomba, Velencébe, ahol ő irányította a megromgált épületek új cölöptalapatának lerakását. A horvát erdőbirtokról 1914-ben távozva a kolozsvári kerületi erdőfelü-

gyelőséghez nevezték ki erdőtanácsosnak, ahol 1921-ig maradt. Ekkor, miután nem volt hajlandó román szolgálatba lépni, visszajött Nagykovácsra, ahol eltávovozása óta törést szenvedett az általa megkezdett munka. Erdősítési munkálatait megtekintette Kaán Károly, az országos erdészeti államtitkár és folyamatosan tanulmányozták az ország erdőmérnökei. Simonfy Ákos jó polgár volt a városnak. A nála alkalmazásban lévő családokat jó szívvel támogatta. Egészen 79 éves koráig állt a város szolgálatában. A háború után nagyon elszegényedett. Magányosan, elhagyatva halt meg csaknem százévesen 1962-ben. Hábel György gyémántdiplomás erdőmérnök, a Magyarok Világszövetségének tagja, Simonfy Ákos nagy tisztelője kereste meg az Arany János Múzeumot néhány évvel ezelőtt azzal a kéréssel, hogy segítsenek neki Simonfy Ákos sírját megtalálni. A rendkívül elhanyagolt állapotban lévő sírt – a református egyház és az önkormányzat anyagi támogatásának, valamint Bekő István gazdasági-temetőgondnok hathatós segítségével köszönhetően – sikerült rendbehozni és sírkövel ellátni. A sírt az egyház védetté nyilvánította. Az avatáson jelenlévő egyik helyi közbirtokosság vezetőjének jelenléte is biztosíték arra nézve, hogy a sírja a jövőben is gondot fordítanak.

-SZM

Fotó: Szakács László